

GS 16-03

Generale Synode april 2016

Consideraties

Rapport van het Generale College voor de Kerkorde – vastgesteld 21 maart 2016

In het kader van het proces rond 'Kerk naar 2025' wordt de wenselijkheid naar voren gebracht om flexibeler om te kunnen gaan met de kerkorde.

Een van de mogelijkheden zou kunnen liggen in een wijziging van de procedure tot wijziging van de ordinanties.

Artikel XVII van de 'eigenlijke kerkorde' zegt het volgende:

1. De orde van de kerk wordt nader geregeld bij of krachtens ordinantie.
2. Een ordinantie wordt vastgesteld of gewijzigd door de generale synode.
3. Een voorstel tot vaststelling van of wijziging in een ordinantie kan worden ingediend, hetzij door een classicale vergadering, door de evangelisch-lutherse synode of door een orgaan van bijstand van de generale synode, hetzij in de generale synode zelf. Tot het indienen van een dergelijk voorstel kan door de classicale vergadering, de evangelisch-lutherse synode of het orgaan van bijstand van de generale synode echter niet worden besloten in dezelfde bijeenkomst als die waarin het voorstel werd gedaan.
4. Nadat de generale synode een ordinantie of een wijziging in een ordinantie in eerste lezing heeft vastgesteld, legt zij deze voor aan de kerkenraden ter consideratie door de classicale vergaderingen en door de evangelisch-lutherse synode.
5. Daarna kan de generale synode de desbetreffende ordinantie of wijziging in een ordinantie definitief vaststellen.

De crux van deze procedure ligt in de zgn. consideratieronde die in de leden 4 en 5 is geregeld. Deze houdt in dat elke wijziging van de ordinanties aan de kerkenraden moet worden voorgelegd om vervolgens door de classicale vergaderingen en door de evangelisch-lutherse synode te worden behandeld. Pas in een volgende zitting van de generale synode kan dan het definitieve besluit genomen worden. Dat heeft de volgende nadelen:

- Kerkenraden, classicale vergaderingen en de evangelisch-lutherse synode worden zwaarder belast dan nodig, want (1) ook bv. wijzigingen die vanwege veranderingen in naamgeving onomstreden en zelfs noodzakelijk zijn, dienen deze weg te gaan, en (2) datzelfde geldt voor veranderingen die breed als van heel weinig gewicht zullen worden beschouwd; dit beïnvloedt de betrokkenheid van leden van de genoemde mindere vergaderingen negatief;
- De noodzaak van een tweede lezing in een volgende zitting van de generale synode leidt tot een vertraging van gemiddeld een half jaar;
- Het is voor de mindere vergaderingen door het bestaande vergaderritme soms moeilijk om de zaken überhaupt tijdig te agenderen.

Op zichzelf zou een verschuiving van ordinantiebepalingen naar generale regelingen ten dele voor een oplossing kunnen zorgen. Generale regelingen kunnen met onmiddellijke ingang worden gewijzigd, zonder dat van een consideratieronde sprake is. Een daarop gerichte heroverweging van delen van de ordinanties ligt voor de hand, maar dat is hier niet aan de orde. Belangrijker is hier dat ook een dergelijke operatie niet dé oplossing is: het kerkordemateriaal laat zich niet zonder meer verdelen langs de lijnen van 'meer of minder belangrijk', en er zullen altijd ordinantiebepalingen blijven die onder omstandigheden voorwerp kunnen worden van een weinig gewichtige wijziging.

Dat betekent dat een wijziging van de procedure zou moeten worden overwogen, en dat kan dan alleen maar betekenen dat *onder bepaalde, nader te omschrijven voorwaarden* afgezien kan worden van de consideratieronde.

De voorwaarden

Om welke voorwaarden zou het kunnen gaan? Materieel betreft het uiteraard meestal een verondersteld relatief gering gewicht van een ordinantiewijziging. De vraag is dan vooral door wie en hoe dat relatief geringe gewicht wordt vastgesteld. Uiteindelijk kan dat alleen de generale synode zelf zijn die in eerste lezing een voorstel tot ordinantiewijziging bespreekt. Dergelijke voorstellen worden aan de generale synode altijd voorgelegd door het generale college voor de kerkorde. Het ligt voor de hand dat dit college in de betrokken rapportage zo nodig expliciet kan voorstellen een consideratieronde achterwege te laten omdat deze als 'niet noodzakelijk' kan worden beschouwd. Dat sluit niet uit dat de generale synode, eventueel op instigatie van het moderamen, ook zelfstandig tot dit oordeel kan komen.

Het kan echter niet zo zijn dat de generale synode met een gewone meerderheid (de helft plus een) tot dit oordeel komt. Als bijna de helft van de synodeleden meent dat een consideratieronde wel gewenst, zo niet noodzakelijk is, mag het niet gebeuren dat een krappe meerderheid dit toch blokkeert. Dit impliceert dat twee mogelijkheden resteren: een dergelijk oordeel vereist een gekwalificeerde meerderheid (twee derde van de uitgebrachte geldige stemmen, zoals ook vereist bij wijziging in tweede lezing van de romeinse artikelen; zie art. XVIII lid 5) of het vereist unanimititeit. Het invoeren van een anders samengestelde meerderheid (bv. 75 of 90 %) past niet in de systematiek van de kerkorde. Hoewel unanimititeit betekent dat de tegenstem van één synodelid relatief verregaande consequenties heeft, is het college van mening dat unanimititeit te verkiezen is boven de mogelijkheid van een toch nog aanzienlijk aantal tegenstemmen.

Kerkordelijke inpassing

De volgende vraag is dan hoe dit doel van een wijziging van de consideratieprocedure bereikt zou kunnen worden. Het college heeft de mogelijkheid overwogen de voorwaarden voor wijziging van de ordinanties in de ordinanties te regelen, door een aanvulling op ord. 4-26-1, over de taak van de generale synode. Het college heeft echter geconcludeerd dat het niet zuiver is in de ordinanties (dus op een lager niveau van regelgeving) een uitzondering op te nemen op een regel in de romeinse artikelen (en hoger niveau van regelgeving).

Primair draait het hier om artikel XVII lid 4 en 5 (zie boven). Het generale college stelt de synode voor deze twee leden te vervangen door één nieuw lid 4, met de volgende inhoud:

4. Nadat de generale synode een ordinantie of een wijziging in een ordinantie in eerste lezing heeft vastgesteld, legt zij deze voor aan de kerkenraden ter consideratie door de classicale vergaderingen en door de evangelisch-lutherse synode, waarna de generale synode de desbetreffende ordinantie of wijziging in een ordinantie definitief kan vaststellen.
Indien de generale synode bij de behandeling in eerste lezing met algemene stemmen als haar oordeel uitspreekt dat consideratie door de mindere vergaderingen niet noodzakelijk is, is zij bevoegd de beoogde wijziging direct definitief vast te stellen.

Het generale college heeft de mogelijkheid overwogen om in plaats van het formele criterium dat een consideratieronde 'niet noodzakelijk' is, het meer inhoudelijke criterium in te voeren dat de beoogde wijziging als 'van gering gewicht' wordt beschouwd. Dat zou echter tot een oneigenlijke discussie in de synode kunnen leiden, wanneer in een bepaald geval een deel van de synode van mening is dat consideratie niet noodzakelijk is, maar dat het toch wel om een 'gewichtige' zaak gaat. Het hierboven geformuleerde voorstel laat meer ruimte bij het vaststellen van de redenen waarom een consideratieronde niet noodzakelijk wordt geacht.

Wellicht ten overvloede wijst het generale college erop dat het belanghebbenden op grond van ord. 12-3-2 altijd vrijstaat een bezwaar in te dienen bij het generale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen, indien men van mening is dat de generale synode een bepaalde ordinantiewijziging ten onrechte niet ter consideratie heeft voorgelegd aan de mindere vergaderingen.